

بازار پول بین‌المللی

و

برنامه‌های اصلاحی

● مهدی تقوی ●

ورود سرمایه به آمریکا، باعث می‌گردد تا این مازادها به سوی نیویورک حرکت کرده و این شهر دوباره اهمیت خود را به‌عنوان بازار مهم پولی بین‌المللی باز خواهد یافت.

مازاد عظیم تراز پرداختهای خارجی کشورهای عرب صادرکننده نفت که ناشی از افزایش قیمت نفت بود، برای کشورهای توسعه یافته صنعتی و برای کشورهای جهان سوم مشکلات بسیاری به وجود آورد. کشورهای از افزایش قیمت نفت زیاد صدمه ندیدند دو کشور آلمان غربی و ایالات متحده آمریکا بودند. آلمان در آخر سال ۱۹۷۳ ذخیره اعجاب‌آوری برابر با ۹۴ میلیارد مارک داشت که ۷۰ میلیارد مارک آن دلار و بقیه طلا بود. ایالات متحده نیز می‌توانست با تولید داخلی خود ۹۰ درصد نیازهای نفتی‌اش را تامین نماید.

ایتالیا بیش از سایر کشورهای غرب تحت فشار قرار گرفت بین ۲۵ دسامبر ۱۹۷۳ تا ۳۱ ژانویه ۱۹۷۴ مجبور به دریافت وام از بازار بین‌المللی پول به میزان ۱۸۰۰ میلیون دلار شد. در ۲۰ ژانویه ۱۹۷۴ فرانسه فرانک را شناور نموده و آنرا "ارزش فرانک ۵ درصد

در فاصله زمانی ۲ ماه اول سال ۱۹۷۴ حوادثی اتفاق افتاد که نهایتاً تمایل به تغییر ماهیت تحولات در صحنه سیستم پولی بین‌المللی داشت، بلکه روند دوسال گذشته را نیز عمیق‌تر نمود.

بحران نفت آسیب‌پذیری بسیاری از اقتصادهای غرب را آشکار نمود. و نشان داد که با وحدت بازار مشترک اروپا که در دهه ۱۹۶۰ قدرت بسیار یافته بود تا چه اندازه شکننده و سست می‌باشد.

پارهای عوامل دیگر نیز نیاز به اصلاح سیستم پولی بین‌المللی را حیاتی‌تر و آنی نمود. مهمترین عامل مازاد عظیم تراز پرداختهای خارجی کشورهای عرب صادر کننده نفت بود. مسئله‌ای که پیش‌آمد این بود که این مازاد به‌کدام کشور یا چه موسسه‌ای سپرده خواهد شد. پارهای از کشورهای غربی امیدوار بودند که بخشی از این مازاد در بانکهای آنها ذخیره گردد. پارهای به‌فکر افتادند که بهتر است کشورهای عرب صادر کننده نفت مقداری از این مازاد را به‌صندوق بین‌المللی پول وام دهند. پارهای دیگر تصور نمودند که از بین رفتن محدودیت‌های

کاهش یافت و فرانسه بلافاصله اقدام به دریافت وام ۱/۵ میلیارد دلاری از بازارهای بین‌المللی نمود. در اول فوریه ۱۹۷۴ ایتالیا نیز مجبور به دریافت وام برابر ۱/۵ میلیارد دلار از بازارهای بین‌المللی شد. فشار شدید وارده بر کشورهای اروپایی و افزایش قیمت طلا در بازار آزاد (۲۵ فوریه ۱۹۷۴، قیمت طلا در بازار لندن هر اونس برابر ۱۷۰ دلار بود، قیمت رسمی طلا بسیار بسیار پایین‌تر از این بود.) باعث گردید تا بازار مشترک اروپا تقاضای افزایش قیمت فلزات با ارزش به‌ویژه طلا را ارائه دهد. با توجه به جدول ۱ افزایش قیمت طلا، ارزش ذخائر ارزی کشورهای صنعتی را به مقدار قابل‌ملاحظه‌ای افزایش می‌داد.

فشار برای افزایش قیمت طلا، با سلب اعتماد کشورهای عرب از دلار و تبدیل دلارهای ذخیره خود به مارک آلمان، فرانک سوئیس و طلا افزایش یافت. افزایش قیمت نفت اگرچه صدمه بسیاری به کشورهای توسعه یافته زد، اما عواقب آن برای کشورهای جهان سوم مصیبت بسیار بزرگتری بود.

به منظور کمک به کشورهای جهان سوم، کشورهای تولیدکننده نفت طرح‌هایی ارائه کردند. کشورهای عرب برای ایجاد یک بانک توسعه در آسیا و آفریقا با یکدیگر توافق نمودند. سرمایه اولیه این دو بانک که به وسیله اعراب تامین می‌گردید هریک بالغ بر ۵۰۰ میلیون دلار بود.

ایران پیشنهادی بسیار بلندنظرانه ارائه نمود. این کشور پیشنهاد کرد تا صندوقی که زیر نظر بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول عمل می‌کند، به وجود آید و خود یک میلیارد دلار به این صندوق کمک نمود و پیشنهاد کرد تا کشورهای صادرکننده نفت هر سال ۲ تا ۳ میلیارد دلار به این صندوق کمک نمایند. منابع صندوق به پیشنهاد ایران بین کشورهای جهان سوم که از افزایش قیمت نفت صدمه می‌دیدند، توزیع می‌گردید. لیبی پیشنهاد کرد تا قیمت نفت برای کشورهای جهان سوم کمتر از کشورهای دیگر باشد. لیکن تا فوریه ۱۹۷۴ کشورهای عرب دیگر با این پیشنهاد موافقت ننمودند. نویسنده تصور می‌کند که هنوز هم طرح کینز به اضافه اصلاحاتی که تریفین پیشنهاد

جدول ۱
کل ذخیره به میلیون دلار مقدار طلا در کل ذخیره کشور

۴۹۶۶	۳۴۱۳۲	آلمان غربی
۱۱۶۵۲	۱۴۳۷۳	ایالات متحده آمریکا
۸۹۱	۱۳۱۹۶	ژاپن
۴۲۶۱	۸۵۵۰	فرانسه
۳۵۱۳	۷۲۲۰	سوئیس
۹۰۰	۶۶۴۶	انگلستان
۲۲۹۴	۶۲۰۸	هلند
۳۴۸۳	۶۰۸۴	ایتالیا
۱۷۳۱	۴۹۷۷	بلژیک

کرده است، بهترین طرح برای حل مشکلات پولی بین‌المللی می‌باشد. به‌سایر برنامه‌های پیشنهادی برای اصلاح نظام پولی بین‌المللی در زیر اشاره خواهیم نمود. اما هر برنامه یا طرح اصلاحی باید ویژگیهای زیر را داشته باشد.

۱ - با سرعت میعان و نقدینسه‌گی بین‌المللی را برای پاره‌ای از کشورهای صنعتی و کشورهای جهان سوم افزایش دهد. در مورد کشورهای صنعتی افزایش قیمت طلا می‌تواند میزان ذخائر این کشورها و نقدینسه‌گی آنها را اضافه نماید. در مورد کشورهای جهان سوم افزایش میعان از طریق تخصیص مقدار بیشتری حق برداشت ویژه به این کشور و کمک کشورهای تولیدکننده نفت امکان‌پذیر است.

۲ - باید یک واحد پولی قابل قبول بین‌المللی (مانند بنکور کینز) به وجود آید.

۳ - باید مکاسیرمی خلق گردد که در آن نرخ ارز به‌گونه‌ای که تغییرات قیمت‌ها و هزینه را در نظر می‌گیرد تغییر نموده و سفته بازی نیز کاهش یابد.

۴ - باید سیستم جدید جریان احتکار گرانه یا سفته‌بازانه پولها را کنترل کند.

۵ - باید مقدار واحد پولی بین‌المللی برحسب نیازهای اقتصادی جهان تغییر نماید (مثلاً "برای کنترل تورم کاهش یابد"). با توجه به ۵ نکته فوق حال طرحهای ارائه شده به‌وسیله زاک رعوف و شولتز - فولکر شرح داده می‌شوند.

آقای رعوف معتقد است که اگر ما به نظام برتون وودز بازگردیم ولی سعی شود که دولت‌هایی که پولشان پول پایه است بی‌رویه اسکناس منتشر ننمایند، سیستم می‌تواند به خوبی عمل کرده و مشکلی ایجاد ننماید. از

این گذشته ایشان برای افزایش ذخائر بین‌المللی پیشنهاد می‌کند قیمت طلا افزایش یابد ایالات متحده آمریکا قادر خواهد بود، دلار را قابل تبدیل به طلا اعلام نماید. شولتز و فولکر پیشنهاد می‌کنند که برای هر کشور یک ذخیره پایه معین شود که این ذخیره با توجه به سهمیه کشور در صندوق بین‌المللی پول تعیین شده و می‌تواند با تخصیص حق برداشت ویژه جدید به کشورها افزایش یابد در همین حال یک حد ماکزیمم برای ذخیره هر کشور تعیین می‌گردد، هرگاه میزان ذخائر یک کشور از این حد گذشت و کشور مزبور خود اقدامی برای کاهش ذخائرش انجام نداد سایر کشورها با وضع عوارض گمرگی شدید برای کالای آن کشور واردات از آن کشور را محدود نمایند. از طرف دیگر اگر ذخائر کشوری از یک حداقل معین پائین‌تر رفت و کشور خود برای اصلاح این وضع اقدامی ننمود، صندوق مثلاً "با عدم تخصیص حق برداشت ویژه با آن کشور، کشور را تحت فشار قرار دهد. بین این دو حد می‌نیمیم و ماکزیمیم، فاصله خطر باید مشخص گردد و در صورت رسیدن به فاصله خطر با توافق صندوق بین‌المللی پول کشور یا کاهش ارزش پول یا افزایش ارزش پول وضعیت ذخائر خود را اصلاح نماید. در این پیشنهاد شناور ساختن پول در صورتی که لطمه‌ای به سایر کشورها وارد نسازد، مجاز می‌باشد.

یک سیستم ایده‌آل

سیستم جدید پولی بین‌المللی، برای اینکه یک سیستم ایده‌آل باشد باید چه ویژگی‌هایی داشته باشد؟
سیستم جدید باید به‌گونه‌ای طراحی گردد که سفته‌بازی روی پول را از میان

بردارد و معان یا نقدینگی کافی را به ویژه برای یاره‌ای از کشورهای جهان سوم ایجاد کند. کشورهای جهان سومی که بیش از دیگران از افزایش قیمت نفت صدمه دیده‌اند. کشورهایی که جریان پول به سوی آنان حرکت می‌کند، با وضع مالیات یا جریمه برای متوقف کردن این جریان بکوشند یکساخت کردن نرخ بهره نیز تا حدی جریان سفته‌بازی یا جریان احتکارگرانه پول را کاهش خواهد داد.

برای اینکه سیستم جدید بتواند موفق گردد باید موافقت‌هایی بین کشورهای تولیدکننده و مصرف‌کننده نفت در مورد پرداخت

بهای نفت صورت پذیرد. افزایش انتشار و تخصیص حق برداشت ویژه نیز تا حدی میتوان نقدینگی بین‌المللی را افزایش دهد. برای اینکه کشورهای جهان حق برداشت ویژه را قبول کرده و به‌عنوان ذخیره‌نگاهداری کنند، پرداخت بهره به‌دخاثر حق برداشت ویژه و ایجاد ارتباط بین حق برداشت ویژه و طلا می‌تواند یک راه‌حل باشد.

یک راه‌حل برای ثبات سیستم جدید بازگشت به‌قابلیت تبدیل دلار به طلا می‌باشد. که این امر از طریق افزایش قیمت طلا امکان‌پذیر می‌گردد.

